

ФІЛОСОФІЯ КУЛЬТУРИ І ОСВІТИ

УДК 101.1.001.76

Т.В. КИЧКИРУК^{1*}

^{1*} Кафедра філософії Національного Університету Біоресурсів і Природокористування України (Київ)

ВИЩА ЕКОНОМІЧНА ОСВІТА В КОНЦЕПЦІЇ СИНЕРГЕТИЧНОЇ ПАРАДИГМИ НЕЛІНІЙНОГО МИСЛЕННЯ

Мета. Дослідити потенційні можливості синергетичної парадигми нелінійного мислення щодо підвищення якості вищої економічної освіти в Україні. **Методологія.** на основі принципів об'єктивності, системності, розвитку досліджуються проблемні моменти існування сучасної вищої економічної освіти в Україні, зумовлені як перехідним станом країни, так і загальносвітовими глобалізаційними процесами та кризами, з ними пов'язаними. **Наукова новизна.** Синергетична парадигма нелінійного мислення пропонується автором як перспективна альтернатива для виходу із ситуації, що склалася, для підвищення якості підготовки фахівців у сфері вищої економічної освіти. Це забезпечить умови для зростання конкурентоспроможності держави на міжнародному рівні, сприятиме підвищенню соціально-економічного стану України. **Висновки.** Сучасна економічна освіта як форма знання і пізнання потребує активного застосування синергетичних методів для її модернізації та виведення на новий якісний рівень підготовки майбутніх фахівців-економістів. Фактично, синергетика та самоорганізація стає сучасною парадигмою розвитку та пізнання. Сучасні стратегії освіти обов'язково повинні відображати ідеї та принципи синергетики.

Ключові слова: нелінійне мислення, економічна освіта, синергетична парадигма, засоби освіти.

Актуальність

Стаття присвячена філософському осмисленню з позицій парадигми нелінійного мислення сучасних проблем у сфері вищої економічної освіти.

Підготовка фахівця вищої кваліфікації - справжнього професіонала – у всі часи було однією з нагальних потреб суспільства, беручи до уваги, що будь-яка освітня система формує практичний світогляд людини, за якого поєднується професійна діяльність із загальнолюдськими світоглядними цінностями, закладеними в основу цієї системи. Сучасне суспільство має фундаментальну освітню потребу у формуванні особистості, здатної до саморозвитку і самовдосконалення; особистості, яка б легко адаптувалася до швидкозмінних соціальних та технологічних умов, мала високий інтелектуальний та творчий потенціал, вміла використовувати набуті знання як до розв'язання прикладних завдань, так і до виробництва нових знань.

Формування нелінійного мислення засобами освіти, в тому числі вищої, відіграє важливу роль у фаховій підготовці майбут-

ніх спеціалістів в різних сферах виробництва, економіки, суспільно-громадського життя. Яким же чином нелінійне мислення може знадобитися майбутньому фахівцю в його професійній самореалізації? Насправді, сучасний ринок праці як ніколи вимагає спеціалістів, здатних до гнучкого і креативного мислення, до прийняття оптимальних рішень в кризових ситуаціях, до вибору найкращої та найвигіднішої альтернативи серед безлічі пропозицій і т.д. Тому сьогодні особливо актуально з концептуально-теоретичної точки зору звучить проблема набуття майбутніми професіоналами потенціалу нелінійного мислення в процесі спеціалізованого навчання. Мета статті полягає у дослідженні потенційних можливостей синергетичної парадигми нелінійного мислення щодо підвищення якості вищої економічної освіти в Україні.

Методологія

Проблема нелінійного мислення зароджується в системі пізнання індустріального суспільства; однак в найбільш розгорнутих формах вона постає в період глобальних змін та інформаційної революції. Серед

ФІЛОСОФІЯ КУЛЬТУРИ І ОСВІТИ

її дослідників слід назвати, насамперед, Є. Гуссерля, М. Хайдеггера, М. Фуко, Ж. Дельоза, Ж. Дерріда, Ж. Бодріара, ряд інших західних мислителів.

У філософському просторі колишнього СРСР вона досліджувалась, у першу чергу, такими знаменитими філософами, як Г. Щедровицький, В. Біблер, М. Мамардашвілі. У російсько-українській філософській літературі більш пізнього періоду до цієї тематики звертались такі відомі дослідники, як В. Аршинов, О. Астафьева, В. Андрущенко, В. Буданов, Л. Бевзенко, О. Гомілко, І. Добронравова, І. Єршова-Бабенко, В. Лекторський, В. Кизима, Л. Киященко, О. Князева, В. Конев, В. Крисаченко, Л. Микешина, І. Предборська, Б. Пружинин, В. Рижко, М. Розов, Л. Сидоренко, В. Стьопін, Т. Суходуб, І. Цехмістро, Л. Чекаль, В. Чуйко, В. Ярошовець та ряд інших дослідників.

Важливо також відмітити праці, присвячені безпосередньо питанням впровадження основних положень нелінійного підходу в освітній процес. Нелінійну інтерпретацію розвитку освіти загалом здійснюють: В. Буданов, В. Лугай, Н. Кочубей, А. Назаретян, М. Ожеван, М. Опьонков, Я. Свірський, С. Шевельова, А. Шевцов та ін. З точки зору використання теоретичного базису та методологічних засад синергетики та нелінійного мислення важливим є також творчо-евристичний потенціал постмодернізму, радикальної та гендерної педагогік в освітньому процесі, зокрема, праці Г. Жиру, П. Макларена, П. Фрейре, Б. Хукс, І. Шор, а також вітчизняних філософів – В. Гайденко, С. Клепка, С. Куцепал, І. Предборської, І. Родіонової.

Формування нелінійного мислення набуває особливої гостроти в реаліях сьогодення: стихійно формується нова соціальна реальність, заснована на інтелекті, знанні, культурному і соціальному капіталах. Тип мислення, що припускає множинність варіантів розвитку будь-яких процесів, що відбуваються в надскладних системах, які утворюють структуру сучасної інформаційної цивілізації, є необхідним засобом

виживання людства, яке сьогодні постає перед безліччю криз, що охопили різні сфери соціально-природного функціонування суспільства. Тому осмислення основ, а головне – механізмів формування нелінійного мислення, особливо в просторі освіти, стає як ніколи актуальним.

Насамперед необхідно підкреслити, що вихід національної вищої освіти на новий якісний рівень – необхідна умова виходу економіки країни на конкурентоспроможні позиції. Ніякі реформи в реальному секторі економіки, виробництва і розподілу національних матеріальних благ не можуть дати повноцінного ефекту без модернізації освітньої системи. В сучасному світі тільки ті країни, що розвиваються на принципах становлення суспільства знань, виходять на лідерські позиції в економічному, політичному, глобальному плані. У зв'язку з цим, українське суспільство «має погодитися з тим, що підготовка когорти інтелектуалів – справжньої, а не позірної національної еліти, яка створить і впровадить високі технології, організує виробництво, задасть духовно-моральні параметри нового стилю життя, розгорне перспективи й поведе за собою суспільство – єдиний реальний шанс і засіб прогресу, який ми маємо» [2, с. 14]. Але простого декларування готовності до системних змін в освіті, у сфері підготовки професійного ядра розвитку суспільства очевидно замало. Необхідно розробити концептуальні основи здійснення реформи освіти із повноцінним застосування стратегії впровадження нелінійного мислення як на всіх етапах навчально-виховного процесу, так і в професійній діяльності спеціалістів, що отримали освіту за певним фахом.

Фундаментальне значення нелінійного мислення в процесі підготовки майбутніх фахівців різного профілю полягає, насамперед, у тому, що ефективний розвиток та успішне функціонування будь-якого підприємства, бізнесу, організації чи установи залежить від якості кадрового, людського потенціалу, від здатності професіоналів, що складають основу діяльності організації, використовувати прогресивні методики і

ФІЛОСОФІЯ КУЛЬТУРИ І ОСВІТИ

технології. Це означає, що освіта майбутніх професіоналів має бути спрямована на вироблення у них потенціалу інноваційної, прогностичної і випереджальної діяльності, яка в той же час має носити варіативний, вибірково-ефективний, нелінійний характер. У фаховій сфері нелінійність уявляється як поле безконечного числа можливостей, які можуть бути реалізовані залежно від факторів впливу. Справжній спеціаліст в будь-якій галузі має насамперед вміти оцінити сумарний і диференційований вплив всіх різноманітних факторів, на основі чого вибудовувати стратегію особистісно-фахової діяльності. Отже, справжній професіонал – це нелінійно мисляча особистість, що може дати відповідь не тільки сучасному, а й майбутньому, а в умовах наростаючої нелінійності і різноманітності – це той, що може давати відповідь на виклики багатоваріантного майбутнього. Такі виклики формують нові вимоги до людини постсучасності. Остання вимагає нового, самоорганізованого, віртуально універсального суб'єкта, з різними модусами внутрішньої свободи, який мислить не тільки в рамках тієї чи іншої цілісності, а вміє трансгресувати, рухатися шляхом самоподолання, переструктурування, складання, перескладання тощо. Такі здатності не формуються стихійно, але набуваються в середовищі цілеспрямованого, організованого, методологічно-структурованого і змістовно-фахово орієнтованого освітнього простору. При цьому й сам цей простір має бути відкритим, динамічним і системно-цілісним, щоб майбутній спеціаліст зі студентських років звикав до комунікативно-продуктивної самоорганізаційної діяльності. Культурно-освітнє середовище будь-якого навчального закладу, що готує спеціалістів певних професій, має орієнтуватися на виробленні в кожного суб'єкта навчально-виховного процесу максимального розвитку гнучкого, динамічного, варіативного, інтерпретативного, нелінійного мислення.

Освітніми засобами, якими можна досягати високого рівня розвитку нелінійного мислення у майбутніх фахівців, є насампе-

ред, сам зміст навчання та його диференціально-структурна система, що мають дозволяти кожному суб'єкту освітнього простору сповнювати процес навчання власними особистісними цінностями і знаннями, ставитися до нього вибірково і дозволяти створювати альтернативні індивідуальні траєкторії навчання. Такі прості, але важливі елементи навчально-виховного процесу мають сприяти виробленню у молоді людини прагнення до самостійного, креативного влаштування власного професійно-освітнього простору. Нелінійність освітньої системи проявляється як в множинності педагогічних прийомів, різних методологічних підходів, детально вивчених в літературі питаннях, так і в самих підходах, заснованих на поєднанні загального та особливого; якісного та кількісного; інтегрального та диференційованого, в яких би органічно поєднувались ознаки категорій «хаосу» і «порядку». У навчальному середовищі, зорієнтованому на таке поєднання, молода людина здатна виробляти власні особистісні можливості, відшукувати в оточуючому хаотичному середовищі атрактивні острівці ціннісної стабільності, що в професійному плані сприятиме високому рівню оптимізації фахово-компетентної діяльності спеціаліста на конкретному робочому місці.

Економічна освіта являє собою систему знань, теоретичних і практичних компетенцій, що дозволяють, по-перше, здійснювати професійну діяльність економічного профілю, а по-друге – підтримувати належний рівень ринково-економічної культури в суспільстві. Обидва ці функціональні рівні економічної освіченості населення надзвичайно важливі, адже від того, наскільки ефективно в нашому суспільстві будуть впроваджуватися ринкові механізми і принципи, залежить і загальносуспільна модернізація, просування країни по шляху демократизації та формування громадянського суспільства. Економічна освіта на сучасному етапі розвитку України визначається завданнями переходу до демократичної та правової держави, ринкової економі-

ФІЛОСОФІЯ КУЛЬТУРИ І ОСВІТИ

ки, необхідності наближення її до світових тенденцій економічного і суспільного розвитку. Розвиток освіти відбувається в контексті загального процесу трансформації різних аспектів суспільного життя, у тісному взаємозв'язку з перебудовою в інших сферах. Її можна розглядати як систему економічних знань, певних навичок і вмій, спрямованих на вироблення економічної свідомості, поглядів і переконань. Відсутність тривалої традиції функціонування ринкової економіки в нашій країні призвело до того, що рівень економічної освіченості та громадянсько-ринкової і фінансової грамотності є низьким. Саме тому, утворення когорти справжніх економістів-професіоналів, що стануть міцною інтелектуально-фаховою основою для розвитку національної економіки, є важливим завданням для української вищої освіти. Загалом, «метою економічної освіти як складової економічної культури суспільства можна вважати створення бази для достатнього рівня економічного мислення та економічної поведінки населення» [1, с. 31]. Одним же з конкретних завдань економічної освіти є формування креативно-інноваційного, новаторського, гнучкого, варіативного мислення у майбутніх економістів-професіоналів, на яких буде покладено відповідальність за виведення національної економіки на європейський і світовий рівень конкурентоспроможності.

У цьому аспекті необхідно відмітити, що сучасна світова економіка розвивається не виключно на основі сталих економічних законів. В суспільстві знань, інноваційно-інформаційному суспільстві основним капіталом вважається не ресурсний чи виробничий, не промисловий чи фінансовий, а людський. Провідні в економічному плані країни світу вже давно зробили ставку у гонитві конкурентоспроможності на формування і розвиток людського, інтелектуально-кадрового капіталу. Враховуючи це, економічна освіта має бути людиноцентричною. На думку О. Астаф'євої: «Креативний потенціал «економіко-центристської парадигми» недостатньо ви-

сокий щодо системи освіти, адже проголошення ринкової самоорганізації на практиці витікає в принципи «ринкового» детермінізму, а для розвитку культури і людини це безвихідь. Загальний рівень культури будь-якої нації в таких умовах буде невинно падати. Замість рішень, спрямованих на оптимальний вільний саморозвиток, пошук нових шляхів долучення людини до знання і культури, результати трактуються в термінах «економічної вигоди» та «практичної доцільності». Саме для того, щоб не культура ставала економічною, а економіка – складовою культурно-ціннісної сфери, необхідно, щоб економічна освіта ставала все більш варіативною, креативною та поліваріантною. Спеціаліст економічного профілю має володіти різносторонніми теоретичними і культуроцентричними знаннями для того, щоб перетворювати будь-який продукт, ідею, концептуальне рішення на культуротворчий об'єкт.

Саме тут і актуалізується синергетична парадигма в системі економічної освіти, адже майбутній фахівець економічного профілю має навчитися на складно-системному рівні поєднувати особистісні, економічно-професійні і загальнокультурні цінності, що уможлиблюється лише за умов широкого використання нелінійного стилю мислення. Система освіти, яка орієнтована лише на вузьку спеціалізацію та забезпечення майбутнього фахівця певною сумою знань, не відповідає вимогам сьогодення та не є конкурентоспроможною. Фахівець економічного профілю в процесі навчання в університеті має сформулювати особистісне переконання про те, що в складній системі його майбутньої професійної самореалізації однаково важливу роль відіграватимуть фахові, особистісні, загальнокультурні, моральні та соціально-громадянські елементи.

Українській системі вищої економічної освіти ще необхідно здійснити багато зусиль для реалізації вище перелічених завдань. Це обумовлено багатьма факторами, основними серед яких є відсутність тривалих традицій ринково-економічної організації народного господарства, а також неза-

ФІЛОСОФІЯ КУЛЬТУРИ І ОСВІТИ

требуваність нелінійного стилю мислення у вітчизняній освітньо-гуманітарній сфері. Слід відзначити, що загальними недоліками сучасної української економічної освіти, які потребують негайного втручання, є наступні:

- відсутність довготривалих традицій вивчення менеджменту;
- відірваність від реальних потреб економічної діяльності;
- недостатній рівень підготовки фахівців щодо володіння методами економіко-математичного аналізу;
- неврахування вимог ринку праці при підготовці фахівців економічного напрямку;
- низька середня якість підготовки студентів;
- невідповідність світовому рівню підготовки фахівців у переважній більшості ВНЗ [7, с. 131].

Всі ці недоліки вищої економічної освіти спричиняють достатньо низький рівень української професійної економічної еліти, що тягне за собою значне відставання країни за всіма показниками від розвинених країн світу. Але найголовнішою, з нашої точки зору, проблемою української економіки є відсутність перспективи, адже отримуючи неякісну освіту, не будучи готовими до нелінійних інноваційних зрушень, майбутні фахівці-економісти нездатні позитивно вплинути на зростання конкурентоспроможності національної економіки. «Сьогодні також фіксується неготовність багатьох молодих людей жити в ситуації швидких змін. Об'єктивно це спричиняється новими умовами, які склалися в результаті становлення ринкових економічних відносин і визначають появу нових суспільних норм та стандартів поведінки» [5, с. 49]. Таку ситуацію необхідно змінювати. Але для цього необхідно спочатку впровадити радикальні оновлюючі реформи у вищій економічній освіті, спрямувати її на вироблення в майбутніх фахівців-економістів справжнього системно-нелінійного, структурно-інноваційного, варіативно-перспективного

мислення, яке дозволило б в складній і кризовій глобальній економічній ситуації провадити ефективні реформи національної економіки в усіх її сегментах.

Вивчення стану вищої економічної освіти в розвинутих країнах світу дозволило виявити певні позитивні тенденції, що можуть бути запроваджені та розвинуті під час підготовки фахівців з економічних спеціальностей в Україні, а саме:

- культурно-історична спрямованість змісту економічної освіти;
- необмеженість процесу підготовки економіста терміном навчання в вузі, а можливість оновлювати економічні знання протягом усієї професійної діяльності та наявність відповідної інфраструктури економічних навчальних закладів;
- розробка навчальних планів і програм, заснованих на системному підході до економіки, на зв'язку економічної й екологічної освіти, на врахуванні управлінських і соціальних аспектів, максимальне наближення економічної підготовки до потреб ринку праці і виробництва;
- співробітництво економічної освіти, науки і виробництва в процесі реалізації конкретних замовлень, розробок технологій, реалізації проектів.

Як бачимо, в умовах розвитку економічної освіти як форми знання і пізнання надзвичайно актуальною є нелінійна парадигма, за якою навіть вузькофахова освіта має ґрунтуватися на різноманітті змістовно-ціннісних джерел: спеціальних, історико-культурних, соціокультурних, соціальних, гуманітарних, особистісно-орієнтованих, інноваційно-перспективних тощо.

Економічна освіта має перебудовуватися із врахуванням синергетичної парадигми, оптимізувати свою діяльність на основі плідної, інноваційної, впорядковуючої співзастосованості тих флуктуаційно-збурюючих факторів, що надходять із складно-хаотичного зовнішнього середовища, із внутрішньо-освітнім потенціалом стабільності і раціональності. У контексті методології синергетичної парадигми,

ФІЛОСОФІЯ КУЛЬТУРИ І ОСВІТИ

центр дослідження моделювання освітніх систем зміщується в сторону внутрішніх механізмів розвитку, іманентних для освітніх систем. Програма становлення й розвитку освітніх систем поряд із соціальною (зовнішньою) організацією передбачає внутрішні механізми, що здатні реагувати на набір флуктуацій, які виводять систему із рівноваги, на ту внутрішню умову акумулювання енергії, інформації, що й забезпечує освітнім системам здатність до розвитку, визначає стан-атрактор та підсумок самоорганізації системи. Потенціал синергетичної парадигми має бути використаний з метою вибудовування інноваційної економічної освіти як форми знання і пізнання. Система вищої освіти в сучасних умовах являє собою відкрити, нестійку соціальну систему, яка має нелінійний характер розвитку і не може управлятися за допомогою старої системи державного управління, заснованої на директивних методах.

Тому змістовно-навчальний процес, особливо в таких соціально-важливих напрямках, як економічний, надзвичайно сильно залежить від швидкого переходу до нових, демократичних методів управління вищою освітою.

Ще однією ознакою сучасної економічної освіти є чутлива реакція на всі зовнішні подразники і фактори, що спричиняють вагомий вплив з боку відкритого глобального соціально-економічного середовища. Самі «соціально-економічні системи розуміються як складні нелінійні нерівноважні відкриті об'єкти, а соціальна самоорганізація характеризується як явище, що відбувається в нерівноважному соціально-економічному, культурному і природному середовищі. Для сучасного кризового стану єдиної капіталістичної економіки характерними є атрактори, які умовно можна назвати інноваційно-підприємницькими і кримінально-тіншовими» [3, с.24]. Для уникнення впливу другого атрактора необхідно розвивати інноваційний сектор економіки, наповнювати його критичною масою компетентних спеціалістів з нелінійним типом мислення, який формується тільки в рамках

синергетичної концепції економічної освіти. В умовах перехідних систем відбувається інтенсивний пошук теоретичних концепцій, в яких ринкові системи були б представлені не лише з позицій їх функціонування, але й з позицій їх генезису. На думку багатьох дослідників, в вирішенні цієї проблеми на перше місце виходять досягнення інституціональної теорії, яка направлена на пошук шляхів формування ефективних ринкових інститутів. У той же час зростає потреба в осмисленні феноменів непередбачуваності і спонтанності, що супроводжують процеси інституціональних змін. Саме для цього національна економіка потребує кадрового поповнення спеціалістами-економістами, компетентними в питаннях нелінійного мислення і аналізу поточних процесів і тенденцій, а також перспективних стратегій їх розвитку.

Наукова новизна

В результаті дослідження:

- проаналізовані особливості локалізації нелінійного мислення в системі освіти загалом, економічної освіти, зокрема;
- побудована оптимальна модель становлення нелінійного мислення майбутніх фахівців-економістів;
- обґрунтовані пропозиції (заходи) щодо підвищення якості економічної освіти студентів в умовах ринкових трансформацій.

Висновки

Таким чином, сучасна економічна освіта як форма знання і пізнання потребує активного застосування синергетичних методів для її модернізації та виведення на новий якісний рівень підготовки майбутніх фахівців-економістів. Фактично, синергетика та самоорганізація стає сучасною парадигмою розвитку та пізнання. Сучасні стратегії освіти обов'язково повинні відображати ідеї та принципи синергетики. Синергетика не є догмою, але синергетичні уявлення дозволяють створити нові технології та методики навчання, збагатити освітній процес, що забезпечить підвищення якості освіти, сприятиме підготовці соціально активних,

ФІЛОСОФІЯ КУЛЬТУРИ І ОСВІТИ

творчих фахівців, здатних до самовдосконалення, до свободи вибору і свободи дій, до самовідповідальності. Саме цього, на нашу думку, не вистачає сучасній українській вищій економічній освіті: прищеплення майбутнім фахівцям такого стилю мислення, за якого вони гостро відчували б відповідальність за кожний зроблений професійний вибір серед багатьох альтернатив, що пропонуватиме їм нелінійне соціально-економічне середовище.

Важливо відзначити, що від підвищення якості економічної освіти студентів залежить успіх ринкових трансформацій. Такі трансформації можуть бути ефективними виключно на основі утворення нової, принципово не авторитарної і не догматичної, а інноваційної і демократичної економічної культури більшості населення і, особливо, професійних економістів. «Перехід до ринкової економіки, який вимагає глибоких соціально-економічних змін у державі, висуває перед суспільством важливу педагогічну проблему формування економічної культури молоді, її підготовки до входження в життя за нових умов, значної перебудови змісту вищої освіти». [4, с. 141] Кожен майбутній спеціаліст-економіст має опанувати повноцінний комплекс компетентностей для вільної, творчої, інноваційної підприємницької діяльності, що приносить користь всьому суспільству. В нових соціально-економічних та соціокультурних умовах існування незалежної України освіта в економічній галузі має бути спрямована не тільки на формування певної кількості компетентцій, але й на виховання в майбутніх фахівців прагнення до діяльності в економічній галузі, формування самостійного дбайливого господаря, який відчуває пот-

ребу в особистій економічній культурі, у інноваційному застосуванні знань на практиці, у прагненні до ділового успіху. Можна відмітити, що першим найголовнішим досягненням сучасної економічної освіти в Україні стало чітке визначення пріоритетів навчання, спрямованого на формування особистості молодого людини, що прагнути-ме в майбутньому до успіху, який поєднуватиме в собі реалізацію особистісних устремлень і амбіцій з соціально-корисною направленістю того чи іншого виду економічної чи підприємницької діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аксьонова О.В. Методика викладання економіки: Навчальний посібник / О.В. Аксьонова. – К.: КНЕУ, 1998. – 280 с.
2. Андрущенко В.П. Вища освіта у пост-Болонському просторі: спроба прогностичного аналізу / В.П. Андрущенко // Філософія освіти. – 2005. – № 2. – С. 6 – 19.
3. Бронніков В. Синергетика як перспективна методологія у дослідженнях соціально-політичних наук / В. Бронніков // Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. 2009. – Випуск 13. – С. 109 – 116.
4. Гридасова Н. Місце і роль економічної культури у структурі загальної культури особистості / Наталія Гридасова // Молодь і ринок : щомісячний науково-педагогічний журнал. – 2011. – № 2 (73), лютий. – С. 141–145.
5. Дембицька Н. Соціально-психологічні проблеми економічної соціалізації молоді / Наталія Дембицька // Соціальна психологія. – 2008. – №2 (28). – С. 49-59.
6. Куклін О. В. Становлення системи економічної освіти в Україні у контексті Болонського процесу / О. В. Куклін // Вісник Черкаського університету: науковий журнал. Серія: Педагогічні науки. – Черкаси : ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2008. – Вип. 120.
7. Хміль В.В. Освіта: суще та належне / Антропологічні виміри філософських досліджень. /текст/ - 2012. - №2. - 7 - 14.

ФІЛОСОФІЯ КУЛЬТУРИ І ОСВІТИ

Т.В. КИЧКИРУК^{1*}^{1*} Кафедра філософії Національного Університету Біоресурсів і Природопользования України (Київ)**ВЫСШЕЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ОБРАЗОВАНИЕ В КОНЦЕПЦИИ СИ-
НЕРГЕТИЧЕСКОЙ ПАРАДИГМЫ НЕЛИНЕЙНОГО МЫШЛЕНИЯ**

Цель. Исследовать потенциальные возможности синергетической парадигмы нелинейного мышления по повышению качества высшего экономического образования в Украине. На основе принципов объективности, системности, развития исследуются проблемные моменты существования современного высшего экономического образования в Украине, обусловленные как переходным состоянием страны, так и общемировыми глобализационными процессами и кризисами, с ними связанными. **Научная новизна.** Синергетическая парадигма нелинейного мышления предлагается автором как перспективная альтернатива для выхода из сложившейся ситуации, для повышения качества подготовки специалистов в сфере высшего экономического образования. Это обеспечит условия для роста конкурентоспособности государства на международном уровне, будет способствовать повышению социально-экономического состояния Украины. **Выводы.** Современная экономическая образование как форма знания и вывода на новый качественный уровень подготовки будущих специалистов-экономистов. Фактически, синергетика и самоорганизация становится современной парадигмой развития и познания. Современные стратегии образования обязательно должны отражать идеи и принципы синергетики.

Ключевые слова: нелинейное мышление, экономическое образование, синергетическая парадигма, средства образования.

T.V. KICHKIRUK^{1*}^{1*} Philosophy Chair of NULES of Ukraine (Kyiv)**HIGHER ECONOMIC EDUCATION IN CONCEPTS OF SYNERGETIC
PARADIGM NONLINEAR THINKING**

The purpose is to investigate the potential of synergetic paradigm of nonlinear thinking to improve the quality of higher economic education in Ukraine. **Methodology** is based on the principles of objectivity, consistency, development of bottlenecks which allow investigating the existence of modern higher economic education in Ukraine due to the transitional stage of the country and worldwide globalization processes and crises associated with them. **Scientific novelty.** Synergetic paradigm nonlinear thinking is offered by the author as a promising alternative for getting out of this situation, to improve the quality of training in higher economic education. This will ensure that the conditions for the growth of the country's competitiveness internationally will improve the socio-economic situation in Ukraine. **Conclusions.** Modern economic education as a form of knowledge and learning requires active use of synergistic methods for its modernization and output to a new level of training future specialists and economists. In fact, synergy and self-organization becomes a modern paradigm of development and learning. Modern education strategy must reflect the ideas and principles of synergy.

Keywords: non-linear thinking, economic education, synergetic paradigm, means of education.

REFERENCES

1. Aksenova A.V. *Metodyka vykladannya ekonomiky* [Methodology of Teaching Economics: Textbook]. Kiev, MBK, 1998. - 280 p.
2. Andruschenko V.P. *Svitanok Yevropy` : Problema formuvannya novogo uchytelya dlya obyednanoyi Yevropy` XXI stolittya* [Dawn of Europe: Shaping a new teacher for a united Europe of XXI century]. Kiev, Knowledge of Ukraine, 2011. - 1099 p.
3. Bronnikov V. *Synergetyka yak perspektyvna metodologiya u doslidzhennyax socialno-politychnyx nauk* [Synergetics as a promising methodology in studies Social and Political Sciences]. *Suchasna ukrayinska polityka. Polityky i politology pro neyi* [Modern Ukrainian politics. Politicians and political scientists about it]. 2009, issue 13, pp. 109 - 116.

ФІЛОСОФІЯ КУЛЬТУРИ І ОСВІТИ

4. Hrydasova N. *Mitse i rol ekonomichnoyi kultury` u strukturi zagalnoyi kultury` osobystosti* [Place and role of culture in the economic structure of the general culture of the individual]. *Molod i rynok : shhomisyachny`j naukovo-pedagogichnyj zhurnal* .- [Youth and market: a monthly journal of scientific and pedagogical], 2011, vol. 2 no 5, pp. 141-145.
5. Dembytska N. *Socialno-psychologichni problemy ekonomichnoyi socializaciyi molodi* [Socio-psychological problems of economic socialization of youth] *Social Psychology*. 2008, vol. 2 . no 28, pp. 49-59.
6. Kuklin A. *Stanovlennya systemy ekonomichnoyi osvity v Ukrayini u konteksti Bolonskogo procesu* [Formation of economic education in Ukraine in the context of the Bologna Process]. *Visnyk Cherkaskogo universytetu: naukovyj zhurnal. Seriya: Pedagogichni nauky* Cherkasy : ChNU imeni Bogdana Xmelnyczkogo [Bulletin of Cherkassy University: Research Journal. Series: Teaching Science - Cherkasy: CNU named after Bohdan Khmelnytsky], 2008, issue 120.
7. Khmel V. V. Education: real and due /text/ /Anthropological measurements of philosophical research. - 2012. - №2. – pp.7 -14.